

Volop discussie over gevolgen klimaatontwikkeling

Tijdens de Nationale Droogtedag op 18 juni in Utrecht is druk gediscussieerd over de gevolgen van de klimaatveranderingen volgens de KNMI'06-klimaat-scenario's en de haalbaarheid van diverse maatregelen. De bijeenkomst was bedoeld als presentatie van de tweede Droogtestudie. Ook de plaats van de watertekorten in het Nationaal Waterplan en de regionale verdringingsreeksen kwamen uitgebreid aan bod tijdens de drukbezochte bijeenkomst.

Herbert Berger van de Waterdienst van Rijkswaterstaat begon de bijeenkomst met een terugblik op de eerste Droogtestudie: een integrale verkenning naar het waterbeleid in situaties van watertekort. Berger zette de belangrijkste conclusies van deze studie nog eens op een rij: watertekorten komen in Nederland regelmatig voor, maar vereisen momenteel nog geen grote ingrepen. Regionale optimalisatie in de watervoorziening is nog wel mogelijk. De klimaatscenario's die in het kader van Waterbeheer 21e eeuw zijn opgesteld, zullen leiden tot een toename van de watertekorten, waardoor waakzaamheid is geboden.

De publicatie van de KNMI'06-klimaat-scenario's vormde de aanleiding voor de tweede Droogtestudie, met als doel de effecten op de droogteschade te bepalen en mogelijke grootschalige maatregelen te verkennen. Volgens deze scenario's leidt de klimaatverandering tot een aantal negatieve gevolgen voor de zoetwatervoorziening in Nederland. Door de stijging van de zeespiegel zal de zoute kwel bijvoorbeeld toenemen, evenals de zoutindringing. Dit laatste wordt ook mede veroorzaakt door dalende rivierafvoeren tijdens de zomer. Een geringere rivierafvoer zorgt voor een afname van het zoetwateraanbod. Een stijgende temperatuur leidt ten slotte tot een toename van de verdamping in de zomer.

In de tweede Droogtestudie is gekeken naar de gevolgen die deze ontwikkelingen kunnen hebben voor de landbouw en de scheepvaart. Bij enkele scenario's zal een forse fysieke opbrengstderving plaatsvinden voor de landbouw. Die verschilt per regio en is onder meer afhankelijk van de plaatselijke weersomstandigheden en het regionale waterbeheer.

In Midden-Nederland kan de inkomstderving oplopen tot meer dan 20 procent. Niet iedereen in de zaal was het overigens eens met deze sombere prognoses. Zo wees één van de aanwezigen erop dat bij de berekeningen geen rekening is gehouden met de verhoging van het kooldioxidegehalte in de lucht, waardoor de huidmondjes zich minder ver hoeven te openen, wat de verdamping doet verminderen.

Eelco van Beek van Deltares presenteerde een verkenning van mogelijke maatregelen

bij de klimaatscenario's. Zo zou het IJsselmeer/Markermeer als grootschalige berging kunnen dienen voor laag Nederland. Hoog Nederland zou water kunnen gaan vasthouden. Het kanaliseren van de IJssel en/of de Waal zou een instrument kunnen zijn om meer water naar het noorden of het westen te sturen. De verkenning gaf aan dat het IJsselmeer/Markermeer als grootschalige waterberging mogelijkheden biedt om het water voor de lage delen in het noorden en westen van het land te leveren. Hiertoe is een grotere marge nodig in peilen dan nu mogelijk is. De maatregelen die daarvoor nodig zijn, lijken op het eerste gezicht kosteneffectief uit te vallen. Vasthouden van water op hoge gronden lijkt te weinig effectief te zijn om de effecten van de klimaatscenario's op te vangen. Bovendien vermindert dit de landbouwschade maar weinig vanwege de vernatting die ook optreedt. Deze maatregel pakt wel gunstig uit voor de natuur.

Nationaal Waterplan

Luit-Jan Dijkhuis van het DG Water ging in op de zoetwatervoorziening in het Nationaal Waterplan. Het huidige beheer en beleid is gericht op verziltingsbestrijding in het benedenrivierengebied, met name door het zoetspoelen van de Nieuwe Waterweg teneinde de zoetwaterinlaat bij Gouda te garanderen. Dijkhuis zette dit beleid af tegen de ontwikkelingen die op ons afkomen door de toekomstige klimaatveranderingen (afnemende neerslag in de zomer, daardoor toenemende verdamping en dus extra behoefte aan water en afname van de watertoevoer door de Rijn in de zomer en daardoor toenemende verzilting van het benedenrivierengebied). De conclusie van het verhaal was dat bij handhaving van het huidige beleid voor alle vier KNMI'06-scenario's het benedenrivierengebied zal verzilten en dat de huidige strategie van zoetspoelen dus niet klimaatbestendig is. De huidige beheerpraktijk zal daarom moeten worden losgelaten, wat gevolgen kan hebben voor de watervoorziening in heel Nederland. Nieuwe, alternatieve strategieën voor de watervoorziening zullen worden verkend (2008-2011) en vervolgens aan weer een nieuwe reeks klimaatscenario's (in 2012) worden getoetst.

Verdringingsreeks

Harold van Waveren, ook van de Waterdienst van Rijkswaterstaat, hield ten slotte een

presentatie over de regionale verdringingsreeksen die een uitwerking zijn van de landelijke verdringingsreeks. De verdringingsreeks bepaalt de verdeling van het beschikbare rijkswater in tijden van watertekort en is opgezet om prioriteiten te kunnen geven aan de verschillende watervragers. In 2003 is een verdringingsreeks nieuwe stijl opgesteld, die uit vier categorieën bestaat. Daarbij gaat veiligheid en het voorkomen van onomkeerbare schade (categorie 1) voor nutsvoorzieningen (categorie 2), die vervolgens weer voor kleinschalig hoogwaardig gebruik gaat (categorie 3), waarna overige belangen (categorie 4) geprioriteerd worden op basis van economische en maatschappelijke afwegingen. Onder de laatste categorie vallen ook de scheepvaart, de landbouw en de natuur (voor zover geen onomkeerbare schade optreedt).

In de verdringingsreeks nieuwe stijl mogen regio's, onder regie van de provincies, een aantal onderdelen van de reeks zelf uitwerken, mits zij de prioriteitsvolgorde van de landelijke verdringingsreeks aanhouden. De uitwerking is niet verplicht, maar intussen is er al in tien provincies aan gewerkt. Regio's krijgen de mogelijkheid zelf de relevante functies te bepalen en de reeks uit te werken in tijd, kubieke meters en in geld. De uitwerking bleek voor de regio's Noord-Nederland, Amstelland en de Maas verschillend te zijn. Hoewel regionale uitwerking niet verplicht is, werd geconcludeerd dat dit wel zeer gewenst is.